

Znak sprawy: DTK-8.4602.124.2022

Pan
Marcin Więcek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo o sygn. V.565.69.2022.GH z dnia 19 kwietnia 2022 r., przesłane do Ministra Infrastruktury na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627, z późn. zm.), przedstawiam stanowisko w przedmiocie nieodpłatnych przejazdów pociągami dla obywateli Ukrainy.

W związku z napaścią zbrojną Federacji Rosyjskiej na terytorium Ukrainy powstała potrzeba niesienia pomocy przybywającym do Polski obywatelom Ukrainy, ratującym swoje życie i zdrowie, a zarazem poszukującym poczucia bezpieczeństwa. Zostało to osiągnięte przez różne formy pomocy gremialnie świadczonej przez polskie społeczeństwo, ale też organizacje pożytku publicznego czy organy administracji publicznej (samorządowej i rządowej). Warto zaznaczyć, że po apelu Ministra Infrastruktury do niesienia pomocy włączyli się także przewoźnicy, którzy w ramach własnych decyzji umożliwili nieodpłatne przejazdy pociągami obywatelom Ukrainy, na ewoluujących z biegiem czasu zasadach.

Zmiany zasad świadczonej pomocy po dniu 1 kwietnia 2022 r. to w szczególności wynik zapobiegania nadużyciom przy wykorzystywaniu oferty nieodpłatnych przejazdów m.in. przez „migrantów zarobkowych”, którzy przybyli do Polski z Ukrainy przed dniem 24 lutego 2022 r. Pierwsze tygodnie konfliktu cechowały się dużym napływem na terytorium Polski osób przybywających do Polski w związku działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy, co wiązało się z koniecznością ustalenia możliwie najszybszych i najprostszych zasad nieodpłatnych przejazdów. Dlatego w ówczesnym czasie nieodpłatne przejazdy pociągami możliwe były po okazaniu dokumentów potwierdzających tożsamość i obywatelstwo ukraińskie. Pod koniec marca br. sytuacja ustabilizowała się na tyle, że zasadnym było skierowanie pomocy wyłącznie do osób, które faktycznie jej potrzebowały.

Jednocześnie informuję, że dokonane przez przewoźników wyłączenie z uprawnień do bezpłatnych przejazdów mężczyzn w wieku od 18-60 lat nie narusza zasad równości wobec prawa, zakazu dyskryminacji jednostki, ani też zasady równouprawnienia płci, o których mowa w art. 32 oraz art. 33 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. poz. 483, z późn. zm.), a jest wynikiem dostosowania formy dobrowolnie świadczonej pomocy do okoliczności wskazanych w powyższym akapicie.

Aktualnie z nieodpłatnych przejazdów pociągami PKP Intercity S.A. od dnia 1 kwietnia 2022 r. do dnia 31 maja 2022 r. uprawnione są następujące osoby posiadające obywatelstwo ukraińskie:

- 1) dzieci i młodzież do lat 18;
- 2) kobiety (bez względu na wiek);
- 3) mężczyźni powyżej 60. roku życia;
- 4) mężczyźni w wieku 18-60 lat z niepełnosprawnością lub o ograniczonej sprawności ruchowej.

Korzystanie z nieodpłatnych przejazdów wiąże się z potrzebą udokumentowania przekroczenia granicy przez ww. osoby po rozpoczęciu działań wojennych na terytorium Ukrainy tj. po dniu 24 lutego 2022 r., poprzez okazanie:

więcek

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

- paszportu, który potwierdza przekroczenie granicy po dniu 24 lutego 2022 r. lub
- dokumentu ze zdjęciem potwierdzającym tożsamość (dowód osobisty, prawo jazdy, legitymacja szkolna, studencka itd.) oraz:
 - powiadomienia o nadaniu numeru PESEL, w którym oznaczono status cudzoziemca jako osoby, która przekroczyła granicę po wskazanym powyżej dniu;
 - imiennego biletu kolejowego Kolei Ukraińskich (Ukrzaliznycia) na przejazd z Ukrainy do Polski (możliwość ta została wprowadzona od dnia 8 kwietnia 2022 r.);
 - poświadczenia dla obywatela Ukrainy w celu wydania biletu kolejowego (możliwość ta została wprowadzona od dnia 14 kwietnia 2022 r.).

Poświadczenie dla obywatela Ukrainy, o którym mowa powyżej, to dokument wprowadzony wyłącznie w celu nabycia biletu kolejowego. Obywatele Ukrainy mogą uzyskać ww. poświadczenie w każdym punkcie recepcyjnym po przyjeździe do Polski, również w miastach przygranicznych.

Do nieodpłatnych przejazdów od dnia 1 kwietnia 2022 r. uprawnione są także ukraińskie dzieci i młodzież do lat 18, które nie mają żadnych dokumentów uprawniających je do nieodpłatnych przejazdów, pod warunkiem że podróżują z osobą uprawnioną do takich przejazdów na powyżej wskazanych zasadach. Mężczyźni w wieku 18-60 lat z niepełnosprawnością lub o ograniczonej sprawności dodatkowo zobowiązani są okazać dokument potwierdzający niepełnosprawność, natomiast osoby o widocznej niepełnosprawności zostały zwolnione z tego obowiązku.

Odnosząc się do przedstawionej przez Pana Rzecznika propozycji kreowania polityki państwa względem uchodźców poprzez zmianę uprawnień do ulg ustawowych określonych w *ustawie z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2018 r. poz. 295)* pragnę zwrócić uwagę, że przepisy regulujące ustawowe ulgi przejazdowe, w szczególności ujęte w ww. *ustawie*, mają charakter systemowy i trwałe, a nie doraźny i ograniczony czasowo. Przepisy te uprawniają wybrane grupy społeczne i zawodowe do zakupu biletu po cenie obniżonej o wymiar procentowy ulgi. Przy czym w każdym przypadku uprawnienie to wynika z prowadzonej przez państwo polityki socjalnej (stąd wsparcie skierowane jest w szczególności do osób o największym stopniu niepełnosprawności), edukacyjnej (zmniejszenie ponoszonych w gospodarstwach domowych kosztów dojazdu do szkół i uczelni) lub też związane jest z wykonywaniem prerogatyw państwa (ulgi dla funkcjonariuszy publicznych np. straży granicznej, policji czy żandarmerii wojskowej w trakcie wykonywania obowiązków służbowych). W żadnym przypadku prawo do ulgi ustawowej nie jest powiązane z narodowością, czy posiadaniem obywatelstwem, nawet w sytuacji nadzwyczajnej, jaką jest konflikt zbrojny. Jej wprowadzenie stwarzałoby poważnie i uzasadnione wątpliwości w świetle zgodności z art. 32 Konstytucji RP (zasada równości wobec prawa i braku dyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny).

Mając na uwadze charakter wprowadzonych rozwiązań, szeroki wachlarz honorowanych dokumentów, a przede wszystkim tymczasowy charakter pomocy i aktualne na nią zapotrzebowanie, nie znajduję przesłanek do wprowadzenia uregulowań prawnych w zakresie ulg w przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego dla uchodźców z Ukrainy.

Łączę wyrazy szacunku,

z upoważnienia Ministra Infrastruktury

Dokument podpisany elektronicznie przez:

Andrzej Bittel

Sekretarz Stanu